

7 ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΛΗΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ

Η ασθένεια του Πρωθυπουργού, οι απόψεις που έχουν αναπτυχθεί από διάφορες πλευρές και ως προς το θέμα της αναπλήρωσής του και ως προς τις συνταγματικές επιπτώσεις της κατάστασης αυτής, ώθησαν «ΤΑ

ΝΕΑ» να προσφύγουν στον καθηγητή του Συνταγματικού Δικαίου κ. Δημήτρη Θ. Τσάτσο, προκειμένου να απαντήσει στις ερωτήσεις που έχουν θέσει. Συγγραφέας του δότομου

«Συνταγματικού Δικαίου», που βρίσκεται ήδη στην τέταρτη έκδοσή του, ο κ. Τσάτσος είναι το κατ'εξοχήν αρμόδιο πρόσωπο για να διερευνήσει ως νομικός τα ζητήματα αυτά.

Καθώς ο κ. Τσάτσος βρίσκεται τις ημέρες αυτές στο εξωτερικό, τα ερωτήματα ετέθησαν από τηλεφώνου, οι απαντήσεις όμως του κ. Τσάτσου διεβιβάστησαν στα «ΝΕΑ» γραπτώς.

Δεν υπάρχει κενό εξουσίας

Του
Δημήτρη Τσάτσου

1 Υπάρχει κενό εξουσίας;

ΑΠ.: Κενό εξουσίας δεν νοείται στη θεσμική λογική της δημοκρατικής Πολιτείας. Αυτό οφείλεται στη βασική αρχή της θεσμικής συνέχειας που πάγια γίνεται δεκτή στην ερμηνεία των δημοκρατικών Συνταγμάτων. Η αρχή της θεσμικής συνέχειας σημαίνει ότι ο θεσμός υπάρχει και λειτουργεί ασχέτως με την τύχη του φυσικού προσώπου που είναι φορέας του.

2 Όσοι μιλούν για κενό εξουσίας υπονοούν πως αυτή τη στιγμή δεν έχουμε πρωθυπουργό που να ασκεί τα καθήκοντά του;

ΑΠ.: Ο συγκεκριμένος εκάστοτε πρωθυπουργός παύει να είναι πρωθυπουργός κατά το Σύνταγμα - αποκλειστικά και μόνο σε τρεις περιπτώσεις: Πρώτον, αν παραιτηθεί, δεύτερον, αν εκλείψει (σύμφωνα με το άρθρο 38 παρ. 2) και τρίτον, αν απαλλαγεί των καθηκόντων του λόγω απώλειας της εμπιστοσύνης της Βουλής (σύμφωνα με το άρθρο 38 παρ. 1). Άλλη περίπτωση απώλειας της ιδιότητας δεν γνωρίζει η έννομη τάξη μας.

3 Τώρα υπό ποιο καθεστώς βρισκόμαστε;

ΑΠ.: Βρισκόμαστε υπό καθεστώς εκούσιας αναπλήρωσης κατά το άρθρο 81 παρ. 5 του Συντάγματος σε συνδυασμό με το άρθρο 12 παρ. 1 του Ν. 1558/85. Ο Πρωθυπουργός, όπως είχε ανακοινώσει ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, όρισε τον υπουργό Εσωτερικών - Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης αναπληρωτή του και είμαι δέβαιος ότι οπωσδήποτε θα έχει εκδοθεί προ πολλού το σχετικό προεδρικό διάταγμα. Στο σύγγραμμά μου (Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β', σελ. 307) έχω υποστηρίξει ότι υπάρχουν και πρωθυπουργικές αρμοδιότητες «που δεν είναι επιδεικτικές ανάπληρωσης», εξαιτίας τού ότι προϋποθέτουν τη δημοκρατική πολιτική νομιμοποίηση που επικεντρώνεται στο πρόσωπο του πρωθυπουργού. Τέτοιες είναι π.χ. η πρόταση προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για το διορισμό ή την παύση μελών της κυβέρνησης, η παραίτηση του πρωθυπουργού κ.ά.

4 Πόσο μπορεί όμως να διαρκέσει η αναπλήρωση; Βλέπετε στη συνέχιση της παρούσας κατάστασης παραβίαση του Συντάγματος;

ΑΠ.: Όπως έχω υποστηρίξει στο σύγγραμμά μου (Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β', σελ. 307) «η αναπλήρωση είναι θεσμός βραχείας διαρκείας από τη φύση του». Αυτό σημαίνει - για να

αναφέρω ένα παράδειγμα τελείως υποθετικό και πάντως σήμερα ανύπαρκτο - πως αν η αδυναμία άσκησης των πρωθυπουργικών καθηκόντων είναι υπερβολικά μακράς διαρκείας, η συνέχιση της αναπλήρωσης θα πρόδιδε το νόημα του θεσμού της αναπλήρωσης. Η αναπλήρωση επομένως προϋποθέτει προσωρινή αδυναμία άσκησης καθηκόντων. Στοιχείο σύμφυτο με το θεσμό και με τη λογική της αναπλήρωσης είναι, λοιπόν, η εύλογη βεβαιότητα ότι το κώλυμα δεν είναι οριστικό. Διότι, εάν είναι αντικειμενικά εφικτή η διαπίστωση ότι το κώλυμα είναι απολύτως οριστικό ή μακροτάτης διαρκείας, τότε δεν συντρέχει περίπτωση αναπλήρωσης και η λύση θα πρέπει να αναζητηθεί στη λογική του άρθρου 38 παρ. 2.

5 Από την τοποθέτησή σας προκύπτουν όμως δύο βασικά ερωτήματα που απασχολούν την κοινή γνώμη. Πρώτον, πώς θα κριθεί αν πρόκειται για τόσο μεγάλης διάρκειας κώλυμα, που να ξεπερνά τα όρια του θεσμού της αναπλήρωσης, και δεύτερον, αν, καθ' υπόθεση, κριθεί ότι ξεπεράστηκαν και τα ακρότατα χρονικά όρια του θεσμού της

αναπλήρωσης, τι μπορεί να γίνει;

ΑΠ.: Τα δύο σκέλη του ερωτήματός σας διαπλέκονται και απαιτούν κοινή απάντηση. Μου φαίνεται πιο ορθολογικό και πρακτικά χρήσιμο να αρχίσω από το δεύτερο σκέλος του ερωτήματός σας:

Αν, πάντοτε καθ' υπόθεση, κριθεί πως εξαντλήθηκαν τα χρονικά όρια της αναπλήρωσης, ούτως ή άλλως το θέμα περνά στα χέρια του Πρωθυπουργού, στο μέτρο που συντρέχουν οι διολογικές προϋποθέσεις, ο οποίος δικαιούται δέδαια να παραιτηθεί, ή στα χέρια της Βουλής με την κατάθεση πρότασης δυσπιστίας.

Άλλος δρόμος δεν υπάρχει. Γι' αυτό και η κρίση, αν ξεπεράστηκαν τα χρονικά όρια της αναπλήρωσης, είναι μια κρίση που το Σύνταγμα χρεώνει στον πρωθυπουργό ή στη Βουλή και είναι τελικά κρίση πολιτική.

6 Πιστεύετε πως βρισκόμαστε μπροστά σε τέτοια υπέρβαση;

ΑΠ.: Τα θέματα αυτά δεν επιδέχονται λύση με βάση το χρονόμετρο και το ημερολόγιο στο χέρι. Όταν το κώλυμα οφείλεται σε ασθένεια με ελπίδες ίασης, δεν είναι δυνατόν ύστερα από δύο ή τρεις εβδομάδες να γίνεται λόγος για παραβίαση των χρονικών ορίων που από τη φύση της έχει η αναπλήρωση. Η χρονική αβεβαιότητα είναι σύμφυτη με την αναπλήρωση λόγω ασθένειας. Άλλωστε, αν το Σύνταγμα ήθελε συγκεκριμένο όριο, έστω και ενδεικτικό, θα το είχε θεσπίσει.

7 Αυτό δεν δημιουργεί κάποια ασάφεια;

ΑΠ.: Μην προσπαθείτε να με κάνετε περισσότερο συγκεκριμένο. Όποιος ερμηνευτής γίνεται πιο συγκεκριμένος απ' ό,τι επιτρέπουν τα κείμενα, μπορεί να γίνεται ευχάριστος, αλλά με το τίμημα της ανακρίβειας. Το Σύνταγμα δεν είναι κώδικας οδικής κυκλοφορίας. Είναι νόμος πολιτικός. Στα μεγάλα θέματα προϋποθέτει συναινετική αντίληψη και κυρίως προϋποθέτει ότι δεν μεταβάλλεται σε εργαλείο στήριξης τακτικών ελιγμών.

Και να προσθέσω ακόμη κάτι: Με λύπη μου αναγκάζομαι να πάρω κι εγώ το λόγο, στο μέτρο που γίνεται αναφορά στις απόψεις μου όπως τις έχω καταγράψει στο βιβλίο μου. Σε στιγμές τέτοιες ο νους μας είναι, ή θα έπρεπε να είναι, αλλού. Και πάντως ανησυχίες θεσμικές δεν δικαιολογούνται. Οι θεσμοί μας προσφέρουν λύσεις. Το θέμα είναι: να μην χρειαστούν.

● Ο Δημήτρης Τσάτσος είναι καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου.